

Pomáhat a bránit

Je v České republice prostor pro lidi jiných kultur a náboženství? Dosud jsem k této otázce nezaujal jednoznačný postoj. Prostor pro lidi by se tu jistě našel, vzhledem k tendenci stárnutí obyvatelstva a dalším disproporcím na trhu práce, avšak pouze pro omezené množství jedinců naplňujících potřeby našeho státu. Je však žádoucí, aby byli nositeli cizí kultury, potažmo náboženství?

Pokud bychom na současný svět uplatnili Adlerovu teorii sourozeneckého pořadí, Česká republika by byla prostředním sourozencem, zatímco západu by připadla role staršího a zkušenějšího. Nazývat třetí svět rozmazlovaným nejmladším dítětem se může zdát unáhlené, ale přece jen se jeho problémy snadno stávají hlavním tématem světových summitů. I z historického hlediska byly Čechy vždy tím mladším, upínajícím se na svůj vyspělejší vzor, což ve většině případů znamenalo Německo či Rakousko. Zároveň byly jako správný prostřední sourozenec přehlíženy, obětovávány a ignorovány.

Jeden z jevů běžných na západě, jenž u nás stále schází, je multikulturní společnost. Námitka, že mezi obyvatelstvem najdeme příslušníky různých národností, je v tomto případě naprosto scestná. Ano, jsou tu, ale svou xenofobií a nedostatkem rozhledu jsme je donutili se zneviditelnit. Například jsem v žádném českém městě kromě Prahy neviděl asijskou čtvrť. Stejná xenofobie přivedla do extrému sudetoněmecký revanšismus po druhé světové válce, nemluvě o antisemitismu. Nenávist k Židům se s kolísající intenzitou táhne celou českou historií.

Z výše uvedeného je patrná nechť obyvatel naší malé kotlinky přijímat cizí kultury, což je podle mne vcelku ironie, jelikož na té naší není původního nic. S výjimkou extrémního smyslu pro sarkasmus a sebekritiku je naše kultura plytkou kopií našich starších sourozenců. Proto si myslím, že nový civilizační vliv by mohl vnést čerstvý vítr do plachet naší společnosti a pomohl by obměnit již ohrané stereotypy. Tento pozitivní přínos nemusí být pouze v rovině inspirace a přejímání, může se projevit jako imunitní reakce vůči domnělému patogenu. Vymezení se proti cizímu či nežádoucímu vlivu patří mezi základní témata českého kulturního dědictví, a od sametové revoluce se nevyskytla problematika vyvolávající dostatečné antipatie, aby se na nich dalo stvořit alespoň zdánlivě smysluplné dílo.

Nejsem jist, do jaké míry je příchod nové kultury bezpečný. Některé civilizace Blízkého východu zastávají postoje námi již dávno opuštěné, až přímo zavržené. Na druhou stranu jsme dosáhli anomického stavu společnosti, a pokud ne, jsme od něj jen krůček. Nastává tedy otázka, kam se budeme dále vyvíjet. Podstoupíme regresi a opět si přisvojíme staré normy, nebo se pokusíme donutit cizince sdílet naši mravní vyčerpanost?

Dnešní Evropa není národem kovbojů, jimž druhý dodatek umožňuje bránit svoje pole před nezvanými nájezdníky. Odvážil bych se tvrdit, že se chováme civilizovaněji, ale zároveň s tímto názorem, je třeba vyslovit pochybnost, zda naše šlechetné postoje umožňují naplnit samotný základ lidské existence - přežít.

Nelze přehlédnout paralelu s historií Říma. Nacházíme se v průběhu velkého stěhování národů naší epochy. Tento fakt vede k oprávněné obavě z opakování historie, tudíž ze zániku naší civilizace. Podle Svátého Augustina Řím zničila mravní prázdnota. Historikové přikládají velký význam ekonomickému rozkladu říše zapříčiněné enormními výdaji na obranu hranic a nedostatku otroků, kteří byli jako základní pracovní síla získáváni v útočných válkách. Moderní Evropa sdílí oba problémy. O anomii a s ní spojené degeneraci jsem se již zmínil, přesun většiny manuální výroby do rozvojových zemí je naší alternativou druhého bodu.

Na historickém příkladu vidíme, že přijímání cizinců a prvků jejich kultury nezastavilo pád Říma. Myslím si, že to bude platit i dnes. Stejně jako dokonalé římské legie, mohou i naše specializované armády podlehnout početní převaze případné intervence z východu a její guerillové válce.

I v této rovině existuje alternativní úvaha, tedy možnost protireakce, avšak považuji ji za naprosto nereálnou. Na to jsou Evropané příliš z pohodlně. Nedávno jsem v Praze zahlédl jakousi protiislámskou demonstraci, zrovna ve chvíli, kdy kolem ní procházel pochod na podporu uprchlíků. Veškeré pokřikování a pískání, které probíhalo, mi připadalo naprosto nesmyslné a ubohé.

Na jedné straně průvod pokrytců, hrajících si na hodné, odsuzujících své oponenty, ale přesto nechápajících rozsáhlost problému a vážnost situace. Pokud mezi nimi byl někdo výjimečný, v tu chvíli se snížil na úroveň jedinců, kteří obvykle vyskakují na barikády. Na druhé straně tlupa agresivních primitivů, vyburcovaných povalečů a hospodských „filosofů“. Osobně jimi pohrdám více než první skupinou, jejich rádobý radikalizace, vedená pouze podvědomou touhou ubližovat, je absurdní, ale ve výsledku jsou téměř neškodní. Pokoušet se jím vysvětlit pojem obecné blaho, tak aby pochopili, že se jím nemyslí pouze jejich prospěch, je boj s větrnými mlýny.

Víc mne zarazil onen průvod opačného názoru. Je šlechetné dávat najevo svou podporu potřebným, avšak jaksi mi uniká hlubší motiv, něco co by mne přesvědčilo, abych se k nim přidal. Nechci se nikoho dotknout, ale celé toto přijímání mi připadá jako pouhá póza, způsob, jak se vyvýšit nad ostatní, cesta, jak si pohladit ego „dobrým skutkem“. Celé bych to přirovnal k té nejrozkradenější charitě, jakou si dokážete představit.

Když jsem ztrhal dva základní přístupy k problematice, nastává čas, abych nastínil svůj názor. Z výše uvedených faktů vyplývá, že pronikání cizí kultury do Evropy je nezastavitelné. Případné uzavření hranic je pouze dočasné opatření a navíc po jejich prolomení můžeme místo nynějšího přílivu očekávat přímo tsunami.

Jako u většiny problémů, je třeba najít střední cestu, která převezme užitečné poznatky a názory z obou extrémů. Evropská společnost je založena na dodržování lidských práv a vzhledem k předchozímu historickému vývoji považuje pomoc potřebným za svou povinnost. Na druhou stranu je tu i tendence nedávat nikomu přednost před osobními, případně národními zájmy. V této rovině je třeba dosáhnout stavu symbiózy. Každá pomoc uprchlíkům by měla být myšlena jako investice. Je naivní domnívat se, že by se snad rychle navrátila v plné míře, alespoň část se však navrátit musí. Rozdávat zadarmo je alibistické a krátkozraké.

Stejně tak tomu je i v případě kultury. Není správné cizí kulturu potlačit, ignorovat nebo si ji naopak zcela přivlastnit. Opět je třeba najít střední cestu, která by zároveň byla kompromisem pro domácí obyvatele i příchozí cizince. Přistěhovalci se musí alespoň formálně vzdát některých svých zvyklostí, pro nás nepřijatelných, na druhou stranu my musíme přehlédnout ostatní, méně závažné odlišnosti. Tolerance je klíčem k soužití. Cizinci, kteří to odmítají přijmout, by si měli uvědomit, že jsou milosrdně trpěni v cizím prostředí. Pokud by jim to nevyhovovalo, stejně snadno jako přišli, mohou odejít někam, kde zažitý kompromis více odpovídá jejich představám. Na druhou stranu domácí odpůrci soužití by měli pochopit, že všichni jsme lidé a všichni máme právo na své přesvědčení. Pokud je jejich svobodným názorem to nechápat, mohou se separovat od většinové společnosti a v rámci slušnosti a zákona odporovat.

Toto je jediný způsob jak vyřešit alespoň dočasně současnou krizi a zároveň zůstat věrní našim morálním hodnotám. Existuje ale ještě jedna možnost, o níž nikdo nemluví. Sociální inženýrství. Ovládat síly představující solidaritu a možnost asimilace, zároveň s jejich protikladem – militantní agresí založenou na antipatii. Pouze pečlivým balancováním bílé a černé lze světovou situaci řešit efektivně, dlouhodobě a využít maximum vývojového potenciálu, který konflikty skýtají. Tento přístup má kromě nedemokratičnosti a nemorálnosti ještě jeden problém. Je nemožný. Ani osvícená diktatura nedokáže tuto myšlenku zrealizovat.

Bohužel jsem se dostal k podobnému postoji jako staří Římané. Sice nejsem darwinistou, nicméně tvrzení, že přežije nejsilnější, je až příliš pravdivé. Když podáváme pomocnou ruku, zároveň přicházíme o jednu paži, jíž se můžeme bránit. Neexistuje způsob, jak zvrátit koloběh dějin. To ale neznamená, že toto kolo nemůžeme vyhrát. Pokud se poučíme z chyb patricijů, budeme pečlivě sledovat náznaky komplikací a flexibilně je řešit, tuto krizi přežijeme a můžeme očekávat další cyklus růstu naší společnosti.

Michal Kubelka

9. 4. 1997

Gymnázium, Pardubice, Dašická 1083